

Коваленко М.М

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри економічної теорії та фінансів ХарPI НАДУ, м. Харків

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ МІКРОФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сучасна практика господарювання малих підприємницьких структур в Україні свідчить, що вони так і не стали потужним сегментом вітчизняної економіки. Створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва є важливим питанням для бізнесу, держави, суспільства. Головною проблемою розвитку підприємництва в Україні, а особливо на малому та середньому рівнях, є недостатність фінансових ресурсів. Частки власних фінансових ресурсів не вистачає для організації господарської діяльності, що робить вкрай важливим для підприємницьких структур вирішення питання мобілізації фінансових ресурсів, і у першу чергу, за рахунок залучених джерел. Незважаючи на чималу кількість існуючих можливих джерел фінансування для започаткування та розширення бізнесу малого та середнього підприємництва (МСП), актуальним є мікрофінансування. Воно передбачає врахування особливостей фінансування малого та середнього підприємництва, розробку спеціальних програм мікрокредитування, спрямованих на фінансування проектів у сферах виробництва, торгівлі, послуг у невеликих за обсягами грошових коштів на засадах строковості, повернення і вибіркової платності.

Питання фінансового забезпечення малого та середнього підприємництва розглядали у своїх працях зарубіжні і вітчизняні науковці, однак питанню участі держави в організації мікрофінансування розвитку МСП присвячено недостатньо уваги, що викликає потребу здійснення додаткових наукових досліджень.

Останнім часом в Україні активізувалася робота певних банківських структур відносно кредитування МСП України. Найгучнішою стала програма «Будуй своє», задіяна з боку одного з державних банків України «Ощадбанк», який напередодні підписав Меморандум про стратегічне співробітництво з Німецько-Українським фондом (НУФ). Згідно з меморандумом другий за розміром активів державний банк отримав кредитну лінію для подальшого кредитного фінансування підприємств малого і середнього бізнесу та технопомогу на розвиток банківських продуктів й модернізацію кредитних процесів для зазначеного сегмента клієнтів. Крім Ощадбанку, банками-партнерами НУФ виступають також такі банки як Мегабанк, ПроКредитБанк, Міжародний Інвестиційний Банк, УкрГазБанк, Кредитвест Банк та Кредобанк. І як «згасали» та залишились

нереалізованими попередні акції банків, пов'язаних з різнобічною підтримкою НУФ, так напевно залишаються не повністю здійсненими і останні відомі програми банків-партнерів НУФ відносно мікрофінансування МСП. У чому ж проблема? До яких пір малий та середній бізнес буде відчувати грошовий «голод»?

Давайте звернемося до успішного зарубіжного досвіду щодо організації мікрофінансування МСП в рамках стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Насправді, досвід тих чи інших країн відносно поширення мікрофінансування МСП достатньо багатий і має свої певні специфічні риси. Але одне об'єднує усі країни, що забезпечили достатній рівень фінансування МСП з боку фінансово-кредитних установ – це системна, всебічна участь держави щодо стимулювання діяльності МСП, і у першу чергу за рахунок мікрофінансування.

Так, в США для розвитку МСП, фінансове забезпечення складається з прямого державного фінансування і кредитування, недержавного кредитування, державного і недержавного гарантування кредитів. Сума щорічних дотацій із бюджету США для малого бізнесу становить близько 300 млрд доларів. Розроблена ціла низка програм підтримки та сприяння діяльності МСП [1, с. 48–49]. Усі ці програми мікрофінансування у США спрямовані на виконання широкого кола завдань соціально-економічного розвитку та поділяються на три типи: програми зниження рівня бідності; програми створення малих підприємств і забезпечення самозайнятості; програми розвитку та реорганізації малих підприємств.

Попри те, що представлені програми багато в чому відрізняються одна від одної, в усіх цих програмах відносно мікрофінансування відслідковуються характерні риси [2, с. 52]: націленість на конкретні ринкові сегменти; надання кредиту за допомогою відпрацьованих схем кредитування; надання певної докредитної технічної допомоги; розроблення механізмів реалізації програми.

Поручником за комерційними кредитами часто виступає Адміністрація малого бізнесу (Small Business Administration (SBA)). При цьому відповідальність за погашення кредиту залишається за його одержувачем, а SBA фактично лише допомагає отримати потрібну суму. У SBA пропонують список сертифікованих кредиторів, а також здійснюють консультивання з фінансових питань [3, 4].

І що вкрай важливо, у США процентні ставки на мікрофінансування МСП є досить низькими. Вони можуть коливатися від 0 до 7 % річних та залежать від цільового використання кредиту, напрямку підприємницької діяльності, терміну кредиту, типу кредитування тощо.

Як ми змогли переконатися під час аналізу зарубіжного досвіду, виключною є роль держави у підтримці усіх процесів, пов'язаних із мікрофінансуванням МСП, і здійснюватися вона повинна у рамках системи заходів державної підтримки малого і середнього підприємництва.

Згідно Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 року № 4618 – VI [5] основними видами фінансової державної підтримки є: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами; часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання гарантії та поруки за кредитами; надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи; надання позик на придбання і впровадження нових технологій; компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій.

Усі задекларовані Законом види фінансової державної підтримки МСП, тим чи іншим чином торкаються питання мікрофінансування. Але нажаль, практично усі вони так і залишаються незадіяними у повному обсязі як система заходів, ґрунтовно спланованих та підкріплених усіма необхідними ресурсами, котрі виступають складовими державної політики щодо сприяння розвитку МСП.

В Україні, темпи становлення інструменту мікрофінансування зовсім не відповідають потребам розвитку національної економіки. Велике занепокоєння викликає деструктивна для економіки діяльність Національного банку України відносно здійснення ним грошово-кредитної політики, що призводить до нестабільності гривні, непомірних процентних ставок для представників реального сектора економіки, браку «довгих» грошей. Органами публічної влади ігнорується те, що мікрофінансування забезпечує не лише динамічний розвиток МСП, але і може стати дієвим інструментом у справі боротьби з бідністю та підвищенням рівня життя малозабезпечених людей.

Як правило, в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації в країні МСП є найбільш вразливим. А тому, важливим постає питання щодо розробки та запровадження ефективного механізму мікрофінансування розвитку МСП. Це стало б чинником залучення творчих, енергійних і працьовитих людей до реалізації своїх талантів та ідей, використання незадіяних в економіці ресурсів, що сприяло б скорішій розбудові нашої країни.

Література:

1. Варналій З.С. Мікрокредитування малого підприємництва / З.С. Варналій, С.Г. Дрига. – Ірпінь : НУДПСУ, 2008. – 144 с.
2. Вовчак О.Д. Банківське кредитування малого підприємництва в Україні : монографія / О.Д. Вовчак, П.М. Сенищ, О.І. Антонюк. – К.: УБС НБУ, 2012. – 190 с.
3. Волга В.О. Міжнародні моделі та технології мікрофінансування малого і середнього бізнесу / В.О. Волга // Бізнес Інформ. – 2015. – № 3. – С. 209 – 216.

4. Воронцова А. С. Мікрофінансування як джерело фінансового забезпечення соціальних послуг / А. С. Воронцова, М. В. Сапожнікова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 12. – С. 171 – 173. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_40.

5. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 р. № 4618 – 17 [Електронний ресурс]: Офіційний веб – сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618 – 17](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4618-17).